כפר עולמי · יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים · חוברת קטנה

גבולות נפתחים ושוק חופשי

מהדורה למורה · תשובות לשלוש הרמות: בסיסי · ז׳ רגיל · מתקדם

התשובות מופיעות ראשונות. אחריהן: מהלך שיעור מוצע, הצעות לבידול, משחקים לשיעור ופרטים לוודא.

תשובות – רמה בסיסית

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. מעצמה	ב
2. המלחמה הקרה	ה
3. שוק חופשי	א
4. יוזמה פרטית	ד
5. הפרטה	ג

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שיחה עם סבתא על החיים פעם	ריאיון אישי
2. ארגון שמוריד מכסים בין המדינות החברות	ארגון בינלאומי
3. תשלום נוסף על מכונית מיובאת	מכס

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מה זה ״המלחמה הקרה״?	ב. תחרות ארוכה בין שני גושים בלי קרבות ביניהם	הגושים התחרו, אבל לא נלחמו זה בזה ישירות.
2. מה זה שוק חופשי?	ג. אנשים פותחים עסקים ומתחרים	בשוק חופשי עסקים פרטיים קובעים מחירים ומתחרים.
3. איזו חומה נפרצה בשנת 1989?	א. חומת ברלין	חומת ברלין חילקה את העיר לשניים ונפרצה ב-1989.
4. מה קרה אחרי שהגבולות נפתחו?	ד. אנשים התחילו לסחור ולטייל יותר	פתיחת הגבולות הגדילה סחר, תיירות ועסקים.
5. מה זה מכס?	א. מס על סחורה שמגיעה מחו״ל	מכס הוא תשלום על סחורה מיובאת.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. בתקופת המלחמה הקרה העולם היה מחולק לשני גושים.	נכון	נכון – גוש מערבי וגוש מזרחי.
2. בשוק חופשי המדינה מחליטה מה כל חנות תמכור.	לא נכון	בשוק חופשי האנשים והעסקים מחליטים בעצמם.
3. אחרי שהגבולות נפתחו חברות פתחו מפעלים בהרבה מדינות.	נכון	נכון – הן ניצלו את הגבולות הפתוחים.
4. ריאיון אישי הוא משחק כדור.	לא נכון	ריאיון אישי הוא שיחה שבה שואלים אדם שאלות ורושמים תשובות.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה

1. כתבו שאלה אחת שהייתם שואלים סבא, סבתא או אדם מבוגר על החיים פעם.	הייתי שואלת: אילו מוצרים מחו״ל היו בבית שלך כשהיית בגילי?
2. איזה עסק הייתם רוצים לפתוח? למה?	הייתי פותח דוכן לתיקון אופניים, כי הרבה ילדים בשכונה רוכבים ואין חנות קרובה.

כרטיס יציאה: שוק חופשי הוא... · בשנת ...1989 · שאלה לריאיון: ... — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמת ז׳ רגילה

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. מעצמה	ו
2. המלחמה הקרה	ד
3. שוק חופשי	א
4. יוזמה פרטית	ה
5. הפרטה	ב
6. מכס	ג

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שיחה עם סבתא על החיים פעם	ריאיון אישי
2. ארגון שמוריד מכסים בין המדינות החברות	ארגון בינלאומי
3. תשלום נוסף על מכונית מיובאת	מכס
4. מפעל ממשלתי שנמכר לחברה פרטית	הפרטה

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מדוע התקופה נקראת ״המלחמה הקרה״?	ב. כי המעצמות התחרו אך לא נלחמו זו בזו ישירות	״קרה״ – בלי קרב ישיר בין המעצמות.
2. מה ההבדל המרכזי בין שתי השיטות הכלכליות?	א. בשוק חופשי עסקים פרטיים קובעים מחירים; בשיטה השנייה המדינה מנהלת את הכלכלה	השאלה היא מי מחליט: עסקים פרטיים או המדינה.
3. מהי הפרטה?	ב. מכירת חברות של המדינה לבעלים פרטיים	בהפרטה הבעלות עוברת מהמדינה לפרטיים.
4. כיצד ארגונים בינלאומיים עודדו סחר?	ג. קבעו כללים משותפים והורידו מכסים	מכסים נמוכים הופכים סחר לזול וקל יותר.
5. מהו ריאיון אישי כמקור מידע?	ד. שיחה מתוכננת עם אדם, שבה רושמים את תשובותיו	זהו מקור ראשוני מניסיון חייו של אדם.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. חומת ברלין נפרצה ב-1989.	נכון	נכון – בנובמבר 1989.
2. בגוש המזרחי חברות פרטיות קבעו את רוב המחירים.	לא נכון	בגוש המזרחי המדינה ניהלה את רוב הכלכלה וקבעה מחירים.
3. מכס הוא מס על סחורות מיובאות.	נכון	נכון – ככל שהמכס נמוך, היבוא זול יותר.
4. אחרי פתיחת הגבולות חברות רב-לאומיות צמצמו את פעילותן בעולם.	לא נכון	הן התרחבו ופתחו מפעלים ומשרדים במדינות חדשות.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. תכננו ריאיון: כתבו ארבע שאלות למבוגר על השינויים מאז שהגבולות נפתחו.	.1אילו מוצרים מחו״ל היו בחנויות כשהיית צעיר? .2לאן נסעת לחו״ל, ואיך? .3מה השתנה בעבודה שלך? .4מה לדעתך טוב יותר היום, ומה היה טוב יותר פעם?
2. הסבירו כיצד הורדת מכסים יכולה להשפיע על מה שיש בחנות בשכונה.	כשמורידים מכסים, מוצרים מחו״ל זולים יותר, ולכן החנות מביאה יותר מוצרים מיובאים במחירים נמוכים; מנגד, יצרנים מקומיים מתמודדים עם יותר תחרות.
3. תנו דוגמה ליוזמה פרטית ביישוב שלכם והסבירו מה היא תורמת.	מאפייה שפתחה משפחה מהשכונה: היא יוצרת מקומות עבודה, מביאה מוצר טרי לתושבים ומתחרה ברשתות הגדולות.

כרטיס יציאה: שתי השיטות הכלכליות בתקופת המלחמה הקרה היו… · הפרטה היא… · מה למדתי מהריאיון או מה הייתי רוצה לשאול? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמה מתקדמת

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. מעצמה	ד
2. המלחמה הקרה	ב
3. שוק חופשי	ח
4. יוזמה פרטית	ז
5. הפרטה	ו
6. מכס	ה
7. ארגון בינלאומי	ג
8. ריאיון אישי	א

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שיחה עם סבתא על החיים פעם	ריאיון אישי
2. ארגון שמוריד מכסים בין המדינות החברות	ארגון בינלאומי
3. תשלום נוסף על מכונית מיובאת	מכס
4. מפעל ממשלתי שנמכר לחברה פרטית	הפרטה

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מה מאפיין כלכלה מתוכננת?	ב. המדינה מחזיקה באמצעי הייצור וקובעת יעדים ומחירים	בכלכלה מתוכננת ההחלטות מרוכזות בידי המדינה.
2. מהו ״מחיר הגבול״ שארגונים בינלאומיים הפחיתו?	ג. העלויות והמכסים הכרוכים במעבר סחורה בין מדינות	הורדת מכסים וכללים אחידים הוזילו את הסחר.
3. מדוע חברות רב-לאומיות פתחו מפעלים במדינות שהצטרפו לכלכלה העולמית?	א. בגלל עלויות עבודה נמוכות ושווקים חדשים	הן חיפשו ייצור זול ולקוחות חדשים.
4. איזה מחיר של הפרטה מהירה מוזכר?	ב. אבטלה ופערים בחלק מהמדינות	מעבר חד לשוק פגע בעובדים ובתעשיות מקומיות.
5. מהי מגבלה של ריאיון אישי כמקור?	ד. זיכרון אישי הוא סובייקטיבי, ולכן מצליבים עם מקורות נוספים	חוויה אישית חשובה, אך אינה מייצגת בהכרח את כולם.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון

1. הגלובליזציה נבעה רק מהתפתחות טכנולוגית.	לא נכון	גם החלטות פוליטיות וכלכליות, כמו פתיחת גבולות והורדת מכסים, היו מכריעות.
2. חומת ברלין חילקה את העיר מאז 1961.	נכון	נכון – עד שנפרצה בנובמבר 1989.
3. כלכלה מתוכננת שאפה לצמצם פערים, אך סבלה פעמים רבות ממחסורים.	נכון	נכון – זה אחד ההבדלים המרכזיים בין השיטות.
4. הפרטה פירושה שהמדינה רוכשת חברות פרטיות.	לא נכון	הפרטה היא העברת חברות מבעלות המדינה לבעלות פרטית.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. נתחו בשרשרת של חמש חוליות כיצד פתיחת הגבולות הגיעה עד ארון הבגדים שלכם.	סיום חלוקת הגושים ← מדינות פותחות גבולות ועוברות לשוק חופשי ← ארגונים מורידים מכסים ← חברות רב-לאומיות מקימות מפעלי ביגוד במדינות עם עבודה זולה ← בגדים זולים מגיעים במכולות ← יש לי בארון בגדים מכמה מדינות.
2. הציגו שתי נקודות מבט על הפרטה: של עובד במפעל ממשלתי ושל צרכן.	העובד חושש מפיטורים ומשינוי תנאים כשהבעלים החדשים מחפשים רווח. הצרכן עשוי ליהנות משירות יעיל ומחירים תחרותיים. ההכרעה תלויה באופן ההפרטה ובהגנה על העובדים.
3. האם הפוליטיקה או הטכנולוגיה חשובה יותר להתפשטות הגלובליזציה? בססו עמדה בשני נימוקים.	לדעתי הפוליטיקה: גם עם מכולות ואינטרנט, כל עוד הגבולות היו סגורים, הסחר בין הגושים היה מועט; רק פתיחת הגבולות והורדת המכסים יצרו זינוק. עם זאת, בלי הטכנולוגיה הפתיחה לא הייתה מנוצלת במהירות כזאת.
אתגר: ערכו ריאיון אישי עם שני מבוגרים מרקעים שונים (למשל מי שגדל בארץ ומי שעלה ממדינה אחרת) על החיים לפני פתיחת הגבולות ואחריה. סכמו בטבלה (מוצרים, נסיעות, עבודה, תקשורת), השוו, וכתבו מה הריאיון מלמד ומה מגבלותיו.	טבלה עם שתי עמודות לכל מרואיין ו״לפני/אחרי״ לכל תחום. דוגמת ממצא: למרואיין שעלה היה בעבר מחסור במוצרים ותורים, והיום מגוון רב; למרואיין שגדל בארץ השינוי בולט בנסיעות לחו״ל. מגבלות: שני מרואיינים אינם מדגם מייצג, והזיכרון עלול להיות סלקטיבי – יש להצליב עם נתונים.

כרטיס יציאה: ההבדל בין שוק חופשי לכלכלה מתוכננת במשפט: … · מחיר אחד של פתיחת הגבולות: … · מה הופך ריאיון למקור טוב, ומה מגביל אותו? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

מהלך שיעור מוצע (45 דקות)

פתיחה (5 דק׳): משחק "איש תלוי" על אחד המושגים באתר, על הלוח הכיתתי.

מושגים וקריאה (15 דק׳): כל תלמיד/ה בחוברת ברמה המתאימה; קוראים בזוגות ומסמנים את המושגים בקטע.

חלקים א׳–ב׳ (12 דק׳): עבודה עצמית, בדיקה בזוגות בעזרת המושגים.

חלק ג׳ או "חידון מהיר" (10 דק׳): שיחה על שאלה פתוחה אחת, או חידון כיתתי בקבוצות על הלוח.

סיום (3 דק׳): כרטיס יציאה ✂.

בידול בכיתה

- בסיסי: משפטים קצרים, מחסן מילים, משפטי פתיחה. אפשר לקרוא בקול ולעבוד בזוג.
- ז׳ רגיל: אותם מושגים, קטע ארוך יותר ושלוש שאלות חשיבה.
- מתקדם: קטע עשיר, השלמה בלי מחסן מילים, אתגר חוקרים.
- כל הרמות עובדות על אותם מושגים – כך אפשר לקיים דיון כיתתי משותף.

משחקים לשיעור באתר

חידון מהיר (גם במצב לוח כיתתי), איש תלוי, טריוויה ב־3 רמות, התאמת מושגים, זיכרון ומרוץ נכון/לא נכון: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

לוודא לפני השיעור

- המלחמה הקרה – מסוף שנות ה- 40עד תחילת שנות ה-90
- חומת ברלין נבנתה ב- 1961ונפתחה ב- 9בנובמבר 1989
- התפרקות ברית המועצות ל- 15מדינות בסוף 1991
- איחוד גרמניה – אוקטובר 1990
- מאות מיליוני עובדים בשרשראות אספקה של חברות רב-לאומיות (הערכה)

יצרה: רוית ראש בן ישי